Boekbespreking

Goudzwaard L. (2013) – Loofbomen in Nederland en Vlaanderen. Zeist, KNNV Uitgeverij, A4-formaat, 432 p., hardback, ISBN 9789050114325, € 49,95.

Dirk De Meyere (Meise) [dirk.demeyere@br.fgov.be]

Dit mooi uitgegeven boek deed mij op het eerste zicht een beetje, oneerbiedig, denken aan een dikke kwekerijcatalogus. Het lijvige werk behandelt op vrij beknopte wijze 268 boomsoorten en hybriden en 400 variëteiten behorend tot 70 verschillende genera. Alleen loofbomen die minstens 6 m hoogte kunnen bereiken zijn opgenomen. Het boek is rijk gestoffeerd met tal van foto's, meestal van de hand van de auteur.

Uit de inleiding leren we dat het boek geschreven is voor zowel professionele gebruikers als voor bomenliefhebbers. Zowel informatie die in de praktijk nodig is als achtergrondinfo over historiek, naamgeving en biodiversiteit is hier bijeengebracht. Het steeds maar aangroeiende bomensortiment van zowel grote als vooral kleine speciaalkwekers vraagt om meer kennis en het boek is dan ook bedoeld als een gids voor de herkenning van bomen en een hulp om een geschikte keuze te kunnen maken.

De keuze van opgenomen soorten is grotendeels bepaald door wat reeds in het park- en straatbeeld, evenals in botanische collecties, aanwezig is in Nederland en Vlaanderen. Vooral gezonde en goed groeiende soorten en variëteiten of taxa met bijzondere kenmerken komen aan bod. Zowel literatuurstudie als praktijkervaring liggen aan de basis van het werk.

De auteur pleit ook terecht voor aanplant van een grotere verscheidenheid aan soorten: "Een grotere soortendiversiteit leidt tot een gezonder bomenbestand." Hij hoopt met het boek in de praktijk weloverwogen boomsoortenkeuzes te stimuleren en de aanplant van een meer divers en aantrekkelijker bomenbestand te bevorderen.

De genera worden in alfabetische volgorde beschreven. Interessant is dat de auteur elke beschrijving begint met een vrij originele verklaring van de naam van de boom, dikwijls zowel de wetenschappelijke als de volksnaam. Daarna volgen herkenning of beschrijving van enkele belangrijke onderscheidende kenmerken, beschrijving van de groeiplaats (bodemtype, lichtvereisten, voedingsbehoeften, wisselwerking met bodemleven), biodiversiteit (voedselbank voor dieren) en aantastingen, toepassing en beheer (vermeerdering, aanplanting), gebruik en tenslotte plaatsen waar de boom te zien is.

Bij elk genus is een tabel gevoegd die beknopt interessante informatie geeft over het successiestadium waarin de boomsoort normaal voorkomt (pionier, opvolger, climaxsoort), bodemeisen, zuurgraad, beworteling (pen-, hart- of vlakwortelstelsel), bloeiperiode, bestuiving, zaadverbreiding, zaadval, vermeerdering, houtstructuur en handelshoutnaam. Bij de soorten verschijnt een gelijkvormig opgestelde tabel met meer soorttypische informatie over het natuurlijk areaal, de status (inheems, exoot, talrijkheid), schaduw- en droogtetolerantie, hoogte, omtrek, leeftijdsverwachting, kroonvorm, bladlengte en toepassing. Bij de cultivars is de tabel uitgebreid met herkomst, bladkleur, kroonvorm en toepassing. Aangevuld met locaties in Nederland en Vlaanderen waar je bijzondere exemplaren van de betreffende soorten kan gaan bekijken, krijgen we een originele beschrijving van de diverse soorten.

Het boek eindigt met uitleg over bladkleurstoffen en herfstverkleuring, een lijstje van betrouwbare herfstverkleurders, een bronnenlijst per genus, de obligate lijst van wetenschappelijke en Nederlandse namen met verwijzing naar de tekst, en een lijst met arboreta en tuinen die vermeld zijn in de tekst.

De wetenschappelijke naamgeving (zonder auteursnamen) is up-to-date en in overeenstemming met de laatste nieuwe inzichten (*Acer* bij Sapindaceae i.p.v. de vroegere Aceraceae). Waar de auteur hiervan afwijkt heeft hij dat ook duidelijk vermeld, zoals bij *Sorbus*: "Omdat nog niet alle soorten en hybriden goed onderzocht en ingedeeld zijn, gebruiken we in dit boek nog de klassieke naamgeving" en "*Aria*, *Cormus* en *Torminaria* zijn geaccepteerde genera, gepubliceerd in The Plant List". Een foutje zoals het dubbel gebruik van *Gymnocladus dioicus* en *dioica* is vlug gebeurd evenals een lapsus als *Q.* ×*rosaceae* (met "e" i.p.v. ×*rosacea*). Bij *Quercus acutissima* wordt vermeld "met als synoniem *Quercus serrata*", maar zonder op te merken dat het homonym van deze "*Q. serrata* Siebold & Zuccarini" wel een geldige naam is en eveneens in collecties voorkomt, nl. *Q. serrata* Thunberg.

Inhoudelijk zijn hier en daar misschien wel wat kleine opmerkingen te maken. Zo staan de eiken, bij de inleidende uitleg op pagina 7, bij de climaxsoorten terwijl het genus *Quercus* foutievelijk vermeld is als "opvolger". Bij *Acer campestre* lezen we: "is in Nederland en België in-

heems en algemeen voorkomend". Dat "algemeen voorkomend" lijkt toch wat overdreven aangezien de *Flora van België* voor deze soort de vermelding "VA in Brab., elders Z-ZZ" geeft, wat betekent dat deze boom vrij algemeen is in het Brabants district, maar zeldzaam in het Maritiem, Vlaams en Kempens district. Uiteraard is de soort wel veel aangeplant als haag in plantsoenen en tuinen.

Bij de gebruikte Nederlandse namen vinden we enkele nieuwe originele benamingen zoals stekelboom (*Kalopanax*), zilverboom (*Maackia*), nimfenboom (*Nyssa*) maar ook mispelboom (*Mespilus*), appelboom (*Malus*) en perenboom (*Pyrus*), terwijl de officiële Nederlandse namen respectievelijk het kortere mispel, appel en peer zijn. Persoonlijk vind ik de 'boom'-versie wel meer aansluitend bij het gangbare taalgebruik.

De bij elke soort inleidende verklaring van de soortnaam is telkens boeiend en leerrijk. Zo vernemen we bij *Cercis* dat de Nederlandse naam judasboom, waarbij ik mij ook altijd afgevraagd heb van waar die naam afkomstig is, dat de boom niets te maken heeft met de bekende figuur Judas uit de bijbel. Het blijkt dat Clusius, die de boom introduceerde in West-Europa de soort benoemde als *Judea arborea*, boom uit Judea, een bergachtig gebied in het huidige Israël; daarom wordt hij nu beter judeaboom genoemd.

Overal in de tekst treffen we interessante, praktische weetjes aan, zoals b.v. bij *Acer negundo* 'Flamingo', een cultivar met witgerand blad waarbij het wit bij het uitlopen van het blad roze gekleurd is: "De groene scheuten aan de boom moeten wel regelmatig worden weggeknipt om teruglopen te voorkomen. De vruchten zijn ook bont gevlekt en steriel. Regelmatig teruggesnoeid vertoont deze boom de roze-bonte bladeren op de beste manier".

Het aantal besproken taxa is zeker uitgebreider dan in andere in het Nederlandse taalgebied verschenen vulgariserende boomboeken. Niettemin zijn er enkele kleine hiaten waarover te discussiëren valt. Een soort als *Liriodendron chinense* is enkel vermeld als één van de ouders van *L.* 'Chapel Hill' maar had zeker mogen aanwezig zijn. Ook *Aesculus glabra*, met zijn verschillende mooie herfstverkleurende selecties, ontbreekt in het rijtje. *Cornus walteri* is dan weer zo zeldzaam dat hij had kunnen weggelaten worden en *Ptelea trifoliata* en *Sambucus nigra* halen maar met moeite de norm van 6 m hoogte. De mooie *Diospyros lotus* zit dan weer wat verscholen in de beschrijving van *D. virginiana*, terwijl de eerste vermoedelijk meer voorkomt in onze contreien. Van *Gleditsia* is enkel de bekende *G. triacanthos* opgenomen terwijl soorten als *G. caspica* en *G. sinensis* misschien ook wel een vermelding waard waren geweest. *Ostrya virginiana* had kunnen gesignaleerd worden bij de *O. carpinifolia*. Ook *Tilia japonica*, als één van de bloeirijkste lindes, had mogen opgenomen zijn. Van genera die zouden ontbreken kan ik eigenlijk enkel *Pterostyrax* bedenken die best een plaatsje verdiende, zeker omwille van zijn mooie bloei in de vroege zomer.

Willekeurig over het boek verspreid zijn een reeks platen ingevoegd van monumentale bomen in Nederland en Vlaanderen. Dit werkt een beetje verwarrend omdat ze niet aansluiten bij de alfabetische volgorde van de soorten. Zo staat een *Pterocarya* tussen de *Celtis* en de *Cercidiphyllum*. Het ware beter geweest om die reeks platen als een apart hoofdstuk te brengen.

De auteur, bosecoloog en bomenkenner, is werkzaam aan de Wageningen Universiteit bij de Leerstoelgroep Bosecologie en Bosbeheer. Het boek onderscheidt zich dan ook van andere dendrologische werken door zijn originele ecologische invalshoek.

Het is geen determinatieboek en door zijn formaat en gewicht niet geschikt om mee te nemen naar buiten op het terrein. Toch verdient het boek een plaats in elke dendrologische bibliotheek in ons taalgebied want het behoort tot de betere originele Nederlandstalige werken over loofbomen die bij ons gekweekt worden. Het is een mooi geïllustreerd naslagwerk waarbij, naast habitus, blad, bloei en vrucht, ook hout aan bod komt in de illustraties. Het boek zal dank zij zijn grote toegankelijkheid, zeker bijdragen tot verruiming van de kennis over bomen bij de vakman en bij een ruimer publiek.